

Violència i futbol

Eduard Ripoll i Soler
Dolors Rovira i Jané

El Centre d'Estudis Olímpics (CEO-UAB) publica treballs amb l'objectiu de facilitar el debat científic. La inclusió d'aquest text no limita una futura publicació per part de l'autor, que conserva la totalitat dels seus drets. Queda terminantment prohibida la reproducció, total o parcial, d'aquesta publicació sense el consentiment previ del seu autor.

Aquest treball es va realitzar per a l'assignatura "Olimpisme, Esport i Societat" durant el curs 1996-97.

Ref. WP064

Per fer referència a aquest document, podeu utilitzar la següent referència:

Ripoll i Soler, Eduard; Rovira i Jané, Dolors (1997): *Violència i futbol* [article en línia]. Barcelona: Centre d'Estudis Olímpics UAB. [Consultat: dd/mm/yy] <http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp064_cat.pdf>

[Data de publicació: 1997]

SUMARI

Introducció

1. L'important no és participar

- 1.1 L'esport genera conflicte
- 1.2 L'espectacle del futbol com a vàlvula d'escapament

2. La violència al futbol

- 2.1 Per què els fans actuen violentament?
 - 2.1.1 La teoria del contagi
 - 2.1.2 La teoria del valor afegit

3. Els *hooligans* com a paradigma de grup violent: història

- 3.1 Radiografia del *hooliganisme*

4. La situació actual dels grups radicals del futbol espanyol

- 4.1 "*Boixos i brigadas*"
- 4.2 Altres grups
- 4.3 Un trist historial

5. La primera mort en el futbol espanyol relacionada amb grups violents

- 5.1 "L'hi vaig clavar fins al mànec"
- 5.2 De les mesures antiviolença a la Llei de l'Esport

6. Conclusions

7. Bibliografia

Annex

INTRODUCCIÓ

Degut a l'interès que desperta l'esport -i més concretament el futbol- en la societat actual, hem cregut interessant estudiar un aspecte no estrictament esportiu, però sí estretament lligat a aquest món. Ens ha semblat oportú investigar què és el que fa que un, aparentment, inofensiu estadi es pugui convertir en un "camp de batalla", que en ocasions s'ha traduït en autèntiques massacres (cas paradigmàtic de l'estadi Heissel de Bèlgica). Intentarem conèixer quins són els desencadenants d'una violència en una activitat que, en principi, és una forma de lleure, que es desenvolupa o gaudeix de forma voluntària per treure'n un benefici personal físic, psíquic, etc.

Per fer-ho, tractarem de basar-nos en casos pràctics, tot i que és inevitable -i necessària- una ressenya teòrica i històrica.

La dinàmica del treball començarà per fer una petita anàlisi de la situació actual de grups radicals (incloent-hi classificacions dels llocs on es concentren aquests grups, així com la seva possible vinculació política i la relació amb la resta de radicals del país). Centrarem aquest estudi als grups establerts al territori espanyol, però no per això deixarem de parlar de la resta d'Europa (i el referent obligat dels *hooligans*) i de les desgràcies que han succeït a tot el món. Passarem després a fer una anàlisi del fenomen violència dins del futbol en el moment actual i estudiarem un cas que va marcar profundament la societat catalana en aquest sentit: l'assassinat d'un simpatitzant de l'Espanyol a mans d'uns *boixos nois*.

1. L'IMPORTANT NO ÉS PARTICIPAR

L'home, per viure, necessita tant tenir una feina com disposar de possibilitats per desviar i interceptar l'agressió que naturalment porta dins. La forma de canalitzar aquest sentiment sol ser el lleure (Hacker: 1973).

La forma de lleure per excel·lència dels nostres temps és l'esport, i al nostre país, concretament, el futbol. L'esport uneix els homes i els pobles, perquè a través seu s'expressa l'agressió lliure d'una manera dominada, canalitzada. Això passa tant als mateixos equips, on jugadors, sovint de nacionalitats diferents, s'uneixen per aconseguir un mateix objectiu, com entre els aficionats: un grup de gent heterogeni que té en comú que defensen el mateix equip.

1.1 L'esport genera conflicte

En tot esport hi ha un jutge imparcial que vigila el compliment d'unes normes que ell no ha establert. Només ell té el dret legítim (que li atorga el reglament) per castigar. Com veurem més endavant, però, els espectadors estan sovint en desacord amb aquests jutges. En una minoria de casos les queixes són justificades però en la majoria són causades per l'entusiasme que desperta l'esport mateix.

A més, els espectadors estan orgullosos de la duresa dels components del propi equip. Se'ls converteixen en agressors sense compassió i se'n fa propaganda en aquest sentit per impressionar l'adversari amb la seva perillositat, i fer-lo desistir de les seves manifestacions agressives. Així, els vertaders esportistes es troben amb el difícil objectiu de mantenir l'equilibri entre el poder de desenvolupar i mobilitzar les virtuts agressives cap a la confiança en si mateixos i la voluntat de la victòria i per l'altra banda l'agressió no ha de degenerar en desobediència a les regles i ràbia cega. L'agressió s'ha d'encendre i alimentar, però alhora refredar i reprimir.

En el camp de joc es donen contínuament situacions violentes. A part d'entrades violentes i insults entre jugadors també hi ha violència entre jugadors i àrbitres o jutges. Només cal recordar les fortes enrabiades de McEnroe o la famosíssima trepitjada d'Stòichkov a un àrbitre. A més, els jugadors famosos es converteixen en herois perquè carreguen amb tot el perill i la culpabilitat, servint-se d'una agressió que se'ls permet i així són elevats a la categoria superior de models d'identificació.

1.2 L'espectacle del futbol com a vàlvula d'escapament

Però així i tot, la violència potser més important i amagada en l'esport es dona en els aficionats o espectadors. Un bon exemple d'això són els grups de seguidors radicals d'equips de futbol dels quals parlarem detalladament en aquest treball.

L'espectacle està dedicat als espectadors, serveix per oferir-los la possibilitat de distendre's a través de la tensió i facilitar-los una vàlvula d'agressió mitjançant una cosa espectacular. Però sovint el remei es converteix en malaltia: per exemple, l'agressió objectiva del jutge en relació amb el reglament sol produir l'agressió no objectiva dels espectadors. És a dir, que una decisió imparcial del jutge o àrbitre (agent

objectiu) pot semblar injusta als aficionats engegats per l'entusiasme (agent no objectiu). Els aficionats s'enfaden i expressen una antiagressió (justa per ells) contra l'agressió que han rebut de la suposada falta de capacitat i injustícia de l'àrbitre. Per legitimar la pròpia agressió han de treure legitimació a l'autoritat arbitral. Es nega la imparcialitat de l'àrbitre per una paranoica desconfiança que ha trobat fonament en determinades ocasions, quan en els *supercomercialitzats* esports de masses algun àrbitre o jugador s'ha venut.

Evidentment la violació de les regles del propi equip se sol passar per alt, es disculpa o es legitima. Es sobreestima la importància de la derrota i la victòria.

Durant i després la competició (els partits, en el cas que ens ocupa), la massa d'espectadors, potencialment, podria arribar a convertir-se en un grup de vàndals, amb una violència insensata i aparentment immotivada, violència pel gust de violència, destrossen tot el que troben. Per això és normal que s'uneixin a ells delinqüents juvenils i professionals del delictes per robar i atracar aprofitant l'enrenou. Encara que els individus a penes es coneixin, desenvolupen uns sentiments de solidaritat i homogeneïtat internes que tornen a esfumar-se ràpidament després dels violents incidents. Així pot arribar a donar-se el cas extrem d'assassinats entre bandes radicals d'aficionats. L'agressió, un cop desencadenada i degenerada en violència col·lectiva es desenvolupa sense fre i s'acaba amb un estat suposadament plaent, semblant a l'embriaguesa, que només acaba amb la detenció o l'aplacament.

Així veiem que tot esport té en comú en els seus efectes unificadors i de desviació de l'agressió, la dramatització i la polarització; com, moltes vegades, el fre de l'agressió es converteix en font d'agressió. Hi ha la necessitat d'una imatge palpable de l'enemic i això fa que es doti l'enemic real d'unes característiques i propietats que converteixen l'agressió contra ell en legítima defensa i en la defensa d'uns objectius, que són els propis.

L'esport, com el dret, la ciència o l'art, subministra models dignes d'imitació per al domini de l'agressió, però també exemples dràstics del perill potencial que el fre de l'agressió es converteixi en causa d'agressió. Hi ha el perill de l'efecte bumerang: el que era adequat com a complement es converteix en el perill que es mirava d'evitar.

2. LA VIOLÈNCIA AL FUTBOL

La pregunta que ens hauríem de fer és: Quant té de seriós realment la problemàtica de la violència dels espectadors? Cal emfatitzar com a resposta inicial que la majoria de les morts han estat accidentals. Quasi cada una de les fatalitats que han assolat el futbol, el pànic o ha creat o ha magnificat la catàstrofe.

Mentre que el fanatisme va ser a vegades (no sempre) la causa del pànic creat, poques morts han ocorregut perquè una persona intentés atacar a una altra. Això no és cap excusa pels espectadors que ataquen els altres, els intimiden, empenyen o colpegen. La violència, però, és dolenta passi on passi, ja

sigui al futbol o a un carreró, però no perquè tingui lloc al recinte d'un estadi de futbol s'ha d'exagerar.

La simbologia que acostumen a utilitzar els grups radicals amb clara referència a símbols "neo-nazis" no és tan preocupant com a primera vista pot semblar. Segons sociòlegs i psicòlegs socials, els "nois" no saben el que signifiquen els símbols ni realment els importa gaire. El que ell SI saben és que l'swastika i els crits com "Sieg Heil" fan por a la gent a la que volen atemorir.

2.1 Perquè els fans actuen violentament?

S'han intentat buscar respostes a aquesta pregunta però la resposta no ha estat gens homogènia; diferents investigadors han trobat diferents raons per explicar els disturbis relacionat amb els esports.

2.1.1 La teoria del contagi

El 1895 Gustave LeBon va donar a conèixer la seva teoria: La teoria del contagi. Aquesta teoria de Le Bon sosté que la identitat individual desapareix enmig de la identitat col·lectiva, i la racionalitat es dilueix transformant-se en "histèria" de multituds. El tema utilitzat per LeBon i d'altres (per exemple Elliot Howard) implica que la irracionalitat s'esté com una malaltia. Dins de la versió idiosincràtica d'aquesta teoria que fa Ellias Canetti la "massa" és descrita no com contagiada per una malaltia però si com una forma de bogeria. Els homes dins la massa "estan posseïts pel dimoni".

Els teòrics d'aquesta escola ressalten l'aspecte negatiu, la pèrdua de la pròpia consciència de ser, per passar a convertir-se en un més. Tot i aquesta pèrdua d'identitat molts fans són encara conscients de les normes cíviques bàsiques. Els hooligans són relativament estranys, fins i tot a Anglaterra (bressol d'aquest moviment, com veurem posteriorment) comparat amb els homes/dones disciplinats que van a veure un espectacle esportiu com és el futbol.

La teoria del contagi està una mica "mal vista" avui dia, està una mica desfassada. Tot el contrari que el model que podríem anomenar "del valor afegit" (*value-added model* en anglès) teoritzat per Smelser.

2.1.2 La teoria del valor afegit

S'estipula en aquest model una seqüència causal de perquè tenen lloc els disturbis:

- a) estat de les coses que encoratja o no els disturbis
- b) tensions estructurals
- c) el creixement i dispersió de creences generalitzades
- d) factors precipitants
- e) mobilització dels participants en l'acció
- f) el restaurament de l'ordre per part de les operacions socials de control.

Cap d'aquests factors agafat per separat afegeix gaire sobre per què tenen lloc els disturbis. El primer i segons (a i b) ens diu que hi deu haver alguna cosa a la societat que fa que es doni una "conducta col·lectiva". El tercer (c) reclama la importància de les idees. El quart (d) apunta cap a un element que hagi precipitat el distúrbio. El cinquè i el sisè (e i f) ens informa que hi ha gent que es revolta i d'altre que els aturen.

Però el realment important a la teoria del valor afegit d'Smelser és la noció que hi ha una seqüència temporal d'activació dels determinants. Tot i aquesta teorització feta per Smelser, un altre estudiós de la violència al futbol, Cyril White, va concloure que el model sí que funcionava però la seqüència no era sempre el que suposava que havia de ser. Des que la seqüència és l'essència del model, que d'altra manera només consta d'una successió de generalitats, es pot concloure que el model no funciona.

D'aquí se'n desprèn la desmotivació existent d'intentar trobar una fórmula científica de la violència per part dels afeccionats al futbol.

Tal i com diu Luis Racionero en un dels seus articles, la violència té diferents formes: als camps de futbol es revesteix amb el disfressa de la passió pel joc i la competició. La popular "charanga" de les zones properes a la porteria s'ha convertit dins i fora de l'estadi en grups radicals que aprofiten el futbol per donar sortida a les violentes frustracions.

2.2 Desastres als estadis de futbol

La violència als estadis de futbol és un mal freqüent de la societat actual. Els ànims encesos de les aficions han causat algunes vegades desastres de gran magnituds, a les que hi ha d'afegir les causades pels ensorraments de graderies o tanques. Aquesta n'és una breu cronologia.

- **1920. Glasgow.** L'ensorrament d'una tribuna a l'estadi d'Ibrox Park al partit Escòcia-Anglaterra es salda amb 40 morts i 500 ferits.
- **1946. Bolton (Anglaterra).** Les lluites multitudinàries entre aficions en el transcurs del partit Bolton Wanderers-Stoke City provoquen la mort de 44 persones.
- **1964, maig. Lima.** Mentre es disputava el partit de classificació pels jocs Olímpics Argentina-Perú, els seguidors d'ambdues seleccions van embolicar-se en una lluita campal. La policia hi va intervenir llançant gasos lacrimògens que van provocar la fugida dels espectadors, que es van trobar atrapats contra les portes de sortida que estaven tancades. La xifra de morts va ser de 301 i els ferits més de 500. Aquesta és la major tragèdia ocorreguda a un estadi de futbol.
- **1967, Kayseri (Turquia).** Al partit Kayseri-Silvas Sport van morir 50 persones (més de 140 segons dades extraoficials) per lluites entre aficions rivals i aixafaments davant les portes centrals.

- **1968, maig. Buenos Aires.** El partit de rivalitat local River Plate-Boca Juniors va provocar salvatges agressions entre ambdues aficions. El resultat va ser de 73 morts.
- **1969, 24 juny.** "Guerra de futbol" entre El Salvador i Honduras. Un partit entre els dos països, jugat a Mèxic i guanyat pels de El Salvador per 4-3, va tenir com a conseqüència la violació de les fronteres de El Salvador per part de ciutadans d'Hondures. El govern salvadorenc va respondre amb un atac militar a posicions hondurenyes que va durar una setmana i que va ser avortat finalment per la Organització d'Estatos Americans.
- **1971, gener. Glasgow.** L'enfonsament d'una tanca protectora va causar 66 morts al partit entre el Glasgow Rangers i el Celtic Glasgow.
- **1974. El Cairo.** Es van produir 48 morts a l'estadi Zamalek per l'esfondrament d'una graderia que acollia més públic del permès.
- **1982. Moscou.** El tancament inoportú de les portes de sortida va provocar la mort de 68 persones per asfíxia i aixafament al partit de la copa de la UEFA entre l'Spartak de Moscou i el Harleem d'Holanda.
- **1982. Cali (Colòmbia).** 22 persones van morir a l'estadi Pascual Guerrero després d'un incident que es van iniciar quan uns "gamberros" van orinar sobre el públic de les graderies inferiors.
- **1985, 14 de maig. Bradford.** A l'estadi del poble anglès de Bradford 55 aficionats van morir a l'incienar-se una grada de fusta.
- **1985, 27 de maig. Mèxic.** L'aglomeració de públic a les portes va provocar la mort d'11 persones entre els afeccionats que pretenien entrar a l'estadi Universitari i presenciar el partit Universidad-América.
- **1985, 29 de maig. Brusel·les.** L'enfrontament entre fans britànics i italians durant la final de la Copa d'Europa entre la Joventuts i el Liverpool va causar 43 morts a l'estadi de Heysel.
- **1988, 10 de març. Tripoli.** Durant el partit disputat entre les seleccions de Libia i Malta 20 persones van morir per l'esfondrament d'un mur de la grada.
- **1988, 12 de març. Katmandú.** Al partit que enfrontava a l'estadi nacional de la capital del Nepal al Janakpur Cigarette Factory i al Mukti Joddha Sangsad van morir 100 persones a l'intentar buscar aixopluc d'una tempesta de pedra i trobar-se les portes tancades.
- **1989, 15 d'abril. Sheffield.** 108 morts per asfíxia i aixafament al camp del Hillsborough quan començava el partit de semifinals del campionat de Copa entre el Liverpool i el Nottingham Forest.
- **1991, 13 de gener. Orkney (Sudàfrica).** 40 espectadors morts aixafats quan intentaven escapar d'una lluita entre fans durant un partit de futbol que van disputar els equips Kaiser Chiefs i Orlando Pirates.

3. ELS HOOLIGANS COM A PARADIGMA DE GRUPS RADICALS VIOLENTS: HISTÒRIA

El futbol ha estat relacionat amb una multitud de disturbis de masses i de mals comportaments des d'inicis del joc professional a principis de 1880. Generalment els disturbis han acompanyat les diferents formes "populars" de futbol que s'ha practicat al llarg del segle a Gran Bretanya.

El període que arriba fins a 1914 va estar marcat per disturbis regulars de "hooliganisme" que incloïa atacs físics contra jugadors, àrbitres i (menys freqüentment) entre aficions contaries. Les invasions de camp no eren del tot inusuals en aquells temps encara que les autoritats del futbol empleaven dures sancions contra els clubs si allò succeïa.

En el període entre les dues grans guerres, 1919-39, hi ha constància que paral·lelament amb el creixement de l'acceptació del joc, els problemes amb les multituds als estadis eren menors.

Quan la Federació anglesa va començar a desenvolupar-se, a finals dels anys 20 va ser un temps quan, amb més gent assistint als camps de futbol el joc va mostrar la seva vessant més respectable i es va distanciar de manera progressiva del seu costat "vulgar" que havia tingut en el període anterior de temps.

Els clubs de "supporters" inicials van unir-se a la nova Federació per ajudar en tot el que poguessin. El seu eslògan (motto) era: "To help and not to hinder", o sigui, "per ajudar i no per molestar", una frase que utilitzaven per autodefinir-se i distanciar-se d'altres tipus de supporters que el futbol atreïa.

El rol d'aquests clubs de supporters era ajudar a pujar el "to", o sigui, la valoració social del joc, i a part també fer el possible per fer anar bé l'economia dels clubs de futbol. Quan la Federació es va reconstituir després de la segona guerra mundial, ràpidament va créixer fins estar formada per centenars de milers de membres.

La gran popularització del futbol a finals dels 40 va anar creixent sense cap albirament de violència per part dels espectadors, encara que parlar de seguretat pel que fa a aquestes multitud ja és una altra cosa. Dotzenes de supporters van morir a Burnden Park al 1946 quan un error en el nombre d'entrades va provocar l'esfondrament d'una de les "terrasses" de l'estadi de futbol.

No va ser fins a mitjans dels 50 que el tòpic de la mala conducta dels supporters va aparèixer a les discussions de la Federació. Podríem dir que el futbol anglès ha fet una especial contribució a la violència dels espectadors. Un moment clau va ser l'any 1974 amb els incidents causats pels supporters del Tottenham Spurs a Rotterdam. A partir d'aquell moment els hooligans van ser un fenomen internacional preocupant per tot Europa. Tot i que els hooligans anglesos animen al seu equip nacional (quan juga fora del seu país un gran nombre de seguidors es desplaça amb l'equip), no deixen les seves enemistats locals

darrera. Els fans del Chelsea, que estan entre els que podríem definir com a subjectes que mostren "síntomes patològics de fascisme" cantaven aquesta cançó contra els seus rivals del Tottenham a la Copa del Món celebrada a Espanya el 1982:

*"Spurs are on way to Auschwitz.
Hitler's gonna gas'em again.
You can't stop'em,
The yids from Tottenham,
The yids from White Hart Lane".*

Com podem comprovar després de llegir aquesta lletra, la motivació dels antics supporters anglesos com a mínim podríem dir que ha canviat radicalment. Tot i això el motiu principal encara és animar l'equip però... des d'una òptica diferent.

Al maig de 1984 un fan del Tottenham va morir com a conseqüència d'un tret disparat després d'un partit contra l'Anderlecht a Bèlgica. Una mica més tard d'un any després, els hooligans del Liverpool que es van desplaçar a Bèlgica per presenciar el partit entre el seu equip i la Joventuts de Turí a la final de la Copa d'Europa van atacar els "tifosi" italians. Aquests van anar retrocedint fins arribar a un mur de maons que va cedir pel pes dels fans italians. Aquest mur va aixafar molta gent sota seu; segons el NY Times del 30 de maig van morir 40 persones i més de cent van resultar ferides. Els equips anglesos van ser exclosos de les competicions europees.

3.1. Radiografia del "hooliganisme"

El hooliganisme dels espectadors és localitzat i està estretament lligat a la classe social. Per exemple de 497 persones arrestades al Nord d'Anglaterra per violència relacionada amb el futbol, només una era una dona. El 59% tenien menys de 25 anys i només 2 tenien professions "qualificades".

Podríem dir que el retrat robot seria el d'un noi de classe baixa freqüentment (però no de manera continuada) a l'atur, amb una mitjana d'edat de 19 anys. Aquests seguidors, com a terme general (un 68%) es dediquen a professions "manuals" mentre que un 12% són a l'atur i un 10% estudiants. Es dona la característica que els hooligans com més joves més propensió a un caràcter violent tenen.

Els hooligans, però, no són un moviment desorganitzat que es mou en manades com animals. Prova d'aquest error en creure als hooligans com a gent "sense llei" és la presència a Internet.

Si cerquem la "Xarxa" per mitjà d'un buscador potent com pot ser l'Altavista trobarem més de 1500 "sites"

relacionats amb el tema dels hooligans (presentes arreu del món. Molts d'aquests sites només són propaganda personal d'alguns hooligans, però en molts altres són veritables "punts de reunió" de les aficions del equips (exemple de la pàgina "Forza Roma" dels Tifosi de l'equip Italià).

4. LA SITUACIÓ ACTUAL DELS GRUPS RADICALS AL FUTBOL ESPANYOL

La població "Ultra" del futbol espanyol ja s'acosta a les 8.000 persones, repartides en una vintena de camps. De totes formes la policia estima que només uns 500, integrats en una dotzena de grups, són veritablement conflictius dins i fora de l'estadi. No hi ha en aquests moments un cens oficial però si es disposa d'informes sobre la seva procedència, el seu comportament agressiu d'aquests descendents ibèrics dels "hooligans" britànics. El moviment "Ultra" s'ha instal·lat a les grans ciutats (Barcelona, Madrid...) i a zones políticament conflictives (País Basc i Navarra).

Fins avui l'única tàctica utilitzada per la policia per fer front a aquesta amenaça ha estat la repressió, sense massa èxits per ara. Els grups "Ultres" són en molts casos companys de viatge que molts clubs de futbol han creat i han menyspreat després, però tot i això no se'n poden desentendre.

Quatre grups destaquen per sobre dels altres: Els Ultra-Sur i el Frente Atlético a Madrid i els Boixos Nois i els Brigadas Blanquiazules a Barcelona. Un mort i una xifra creixent de ferits (molts casos de caràcter greu) és el resultat provisional.

4.1 "Boixos i brigadas"

El panorama "Ultra" a Barcelona mostra fins a quin punt la intervenció d'un club pot dissipar el problema. El F.C. Barcelona va dispersar per tot l'estadi els Boixos Nois amb el que va aconseguir controlar totalment el grup. Ara tornen a ocupar el seu lloc al gol sud del Camp Nou però el club assegura que dins de l'estadi el control és absolut.

La violència entre Boixos i Brigadas ve de molt lluny, encara que ha anat augmentant progressivament els últims anys fins arribar al seu zenit amb la mort de Frederic Rouquier, un simpatitzant de les Brigadas Blanquiazules el gener de 1991. El primer incident greu va produir-se el 1985 quan en una baralla entre grups un jove Boix va acabar ferit greument per arma blanca.

Els Brigadas es van fundar l'any 1984 quan un grup de fans es van escindir de la Penya Juvenil. Dels quasi 400 membres que componen el grup només hi va un 300 amb assiduitat. No tenen carnet (a diferència dels Boixos) i asseguren que paguen la seva entrada cada diumenge (o dilluns). Els "airgam boys" són els més joves del grup (entre 13 i 15 anys) i els "gansos" els més veterans. La temporada 90-91

es va fundar la secció femenina (Frente Femenino) format per 40 noies entre 15 i 18 anys, la majoria "skin girls".

Els Boixos Nois per la seva part paguen 500 pessetes anuals i consta d'uns mil afiliats. Van néixer el 1980. Segons un informe fet per la policia en un partit de màxim risc (Barcelona-Reial Madrid 1-4-1989) els seus membres adopten una postura dura, extrovertida i descontrolada i es mouen en grup. Segons aquest mateix informe van "beure cervesa sense parar, no van prestar gaire atenció al joc i van vitorejar el nom del seu equip a la manera feixista, aixecant el braç". "Van cremar cinc banderes del Madrid i una d'espanyola. Van llançar 139 (!) objectes al camp contra el porter del Madrid i es van enfrontar amb una part del públic".

4.2 Altres grups

Els **Ultra-sur** (Reial Madrid) el formen de manera més o menys estable un col·lectiu d'uns 1.800 joves d'edats compreses entre els 16 i els 21 anys. Entre aquests hi podem trobar diferents tipus de tribus urbanes barrejades, que van des dels skin-heads fins als "niños pijos" passant pels heavies. Són un dels grups ultres més perillosos. Defenen postures ultradretanes i masclistes i tenen un odi molt fort contra els Boixos Nois.

L'Atlètic de Madrid també té el seu grup Ultra, són el **Frente Atlético**. Aquest grup es mostra com un col·lectiu ultra més madur. Estan legalitzats al Registre d'Associacions del Ministeri de l'Interior i tenen una oficina al Vicente Calderón.

Els "**Herri Norte**" van néixer el 1982 i tenen la competència de dos grups més a San Mamés (Atl. de Bilbao), els **Herri Norte Taldea** i els **Abertzale Sur**. Els radicals blanquivermells evidencien una postura nacionalista, ostenten pancartes reivindicatives d'amnistia, per l'autodeterminació o l'independència. En ocasions han exhibit pancartes de suport a ETA.

Els radicals de l'Sporting de Gijón s'anomenen **Ultraboys**. Van fundar-se l'any 1981 i mantenen actualment bones relacions amb la directiva del club.

A Valladolid el naixement dels **Ultravioleta** es remunta a la temporada 1983-84. Són 135 associats i es financen a través de la venda de bufandes i banderes. Fa dues temporades van estar patrocinats per una cadena de sex-shops. Els **Yomus** són els radicals del València i quasi no han registrat actes de violència excepte l'apedregament de l'autobús dels jugadors del Barcelona.

El grup potser amb el nom més simpàtic és la **Penya Biri-Biri**, radicals del Sevilla que es van posar aquest nom en homenatge al jugador gambià del mateix nom que va militar en el club andalús. Estan poc

organitzats.

A Oviedo hi ha diferents grups però tots ells estan molt poc cohesionats i organitzats: hi ha els **Brigadas Azules**, els **Chiribí** i la **Bochum**.

Hi ha d'altres grups com per exemple la Peña Mújika a la Reial Societat o els Chupes del Betis però no tenen el grau d'organització dels altres ni molt menys dels 4 grans (Barça, Madrid, Atlètic i Espanyol).

Tot seguit adjuntem un quadre on es poden veure les relacions existents entre ells. Les dades corresponen a la secció d'esports de Diario16 i estan datats l'any 1991:

4.3 Un trist historial

30 de juliol de 1985: 40 ferits en un Atlètic-Atlético.

9 d'abril de 1986: Quatre policies i alguns aficionat ferits en un Barça-Atlètic.

12 d'octubre de 1986: 29 ferits en un Barça-Espanyol.

2 de març de 1986: Ultra-Sur detinguts a Alacant.

7 de juny de 1987: 17 ferits en un Deportivo-Celta.

10 de febrer de 1988: una bengala mata un espectador a Cadis.

16 d'abril de 1988: Cop d'ampolla a Michel a Atocha.

16 de maig de 1988: apunyalament d'un policia a prop del Vicente Calderón.

13 de setembre de 1988: Detenció de 20 Ultra-Sur a Oviedo. Hi ha ferits de consideració.

13 de gener de 1991: Un aficionat de l'Espanyol mort i un altre ferit. Un mes abans havia estat apunyalat un Boix.

2 i 17 de novembre de 1991: Incidents dels Ultra-Sur a la Corunya i a Burgos.

15 de març de 1992: Mor Guiller Alfonso Lázaro de 13 anys pel llançament d'una bengala a Sarrià.

5. PRIMERA MORT EN EL FUTBOL ESPANYOL RELACIONADA AMB GRUPS VIOLENTS

El 13 de gener de 1991, després del partit que van jugar l'Espanyol i l'Sporting de Gijón a Sarrià, va tenir lloc el que el diari El País titularia com "primera muerte en el fútbol español relacionada con grupos violentos".

Els fets van passar un cop acabat el partit, cap a les vuit de la tarda. Dos joves espanyolistes, relacionats amb les *Brigadas Blanquiazules*, es dirigien cap al metro quan un grup d'*skins* els van envoltar. Un súbdit francès, Frederic-François Rouquier, de 19 anys, va morir a causa de les ferides amb arma blanca que li van fer. Josep M. Arboleas, de 16, que l'acompanyava, no va poder fer res per ajudar-lo perquè també el

van perseguir a ell. El jove va aconseguir refugiar-se en un hotel. D'allà el van traslladar a un hospital on el van atendre de ferides greus amb arma blanca. De seguida, la policia va sospitar que l'agressió podria estar relacionada amb els *Boixos Nois*, perquè l'1 de desembre anterior, Sergi Segarra, membre d'aquest grup, havia estat agredit per un de les *Brigadas*. Gràcies a un testimoni que va anotar la matrícula del cotxe amb què van fugir els agressors, aquella mateixa setmana van quedar detinguts cinc joves *boixos*, d'entre 17 i 20 anys. Pocs dies després, justament la vigília d'un Barça-Espanyol, la policia també va arrestar deu *brigadas blanquiazules* presumptament implicats en l'agressió del *boix noi* Sergi Segarra.

Al cap de tres anys començaria el judici contra el cinc *boixos nois*. El maig de 1994, l'Audiència de Barcelona els va condemnar a 76 anys de presó per un delictes d'homicidi i un altre de lesions. A principis de l'any 96, però, el Tribunal Suprem corregiria aquesta sentència. Els magistrats del Tribunal van considerar que es tractava d'una acció "primitiva, quasi animal" i per això van considerar-la un assassinat i no un homicidi. Així, les condemnes van quedar repartides de la següent manera: 27 anys de presó per l'executor de la mort, Antoni Romero Ors; també 27 anys per a Francisco Javier Calaf i Jorge Esteve Sánchez; 12 per a David Ventura Aparicio i 17 per a Lluís Calafell. Les penes per les lesions a Arboleas, d'entre 2 mesos i 4 anys, van quedar com abans.

5.1 "L'hi he clavats fins al mànec"

En sembla interessant aquí comentar les evolucions que va patir el cas al llarg dels anys que va durar el procés judicial i destacar per la seva duresa algunes declaracions d'algun dels joves implicats.

La nit que els cinc *boixos nois* van ser detinguts van confessar haver pres part en l'agressió dels simpatitzants espanyolistes. Els joves es van inculpar mútuament i fins i tot van confessar que, quan des del seu cotxe van veure els dos simpatitzants de l'Espanyol, un d'ells va dir: "Para, para, que li donarem un parell de punyalades a aquell". També consta que l'autor material de les ganivetades mortals va exclamar just després: "L'hi he clavats fins al mànec". Arboleas declararia dos anys més tard que no sabia per què el van atacar, ja que ni ell ni el seu acompanyant portaven cap distintiu de l'Espanyol. Tot i així, quan va sentir que el cotxe frenava bruscament, va tenir el pressentiment que anaven a per ell i només va pensar a córrer.

El 30 de gener de 1991 va haver de declarar Sergi Segarra, el *boix noi* agredit amb anterioritat. Segarra va afirmar que l'atac a Rouquier i Arboleas havia estat totalment premeditat pels seus companys, i que ho trobava just en aplicació de la dita "ull per ull, dent per dent". Va dir que trobava bé el que havien fet els seus companys, perquè ell havia estat a punt de morir. Va defensar els *boixos*, argumentant que ells no començaven mai i que només responien als atacs. També va assegurar que no hi hauria més incidents violents perquè les dues aficions havien arribat a una mena d'acord. Tot i així, no les devia tenir totes perquè al partit Barça-Espanyol d'aquella setmana no hi va assistir "per si de cas".

En el judici, però, els joves van afirmar que no havien actuat segons cap pla premeditat i que només pretenien "espantar-los".

Són remarcables també les declaracions del pare d'un dels detinguts. Ell es queixava del fet que membres de grups com al que pertanyia el seu fill, entressin sense pagar als estadis i, un cop dins, els regalessin bengales i banderes. El pare, però, també veia part de culpa en la seva actuació, per haver-li inculcat des de petit els valors de catalanisme i barcelonisme. La directiva blaugrana va negar en tot moment que hi hagués gent que entrava sense pagar i va tractar el tema com un incident aïllat i no excessivament vinculat al Barça, ja que va passar fora de les instal·lacions del club.

Com hem explicat abans, la importància de les penes va variar quan el Tribunal Suprem va canviar la sentència de l'Audiència de Barcelona, de delictes d'homicidi a assassinat. El Tribunal va valorar la situació d'indefensió en què es trobava la víctima, la sorpresa i l'aterrament que li van provocar. També el fet que els acusats portaven armes mortalment perilloses i que van continuar colpejant la víctima quan ja era a terra.

5.2 De les mesures antiviolència a la Llei de l'Esport

En la mateixa pàgina on el 15 de gener de 1991 apareixia la notícia de la mort del jove espanyolista mort, paradoxalment, hi havia una informació sobre una campanya contra la violència preparada per la federació. La campanya incloïa fer un sondeig entre diferents estaments relacionats amb el futbol per detectar els problemes més preocupants, fer una campanya televisiva de conscienciació i premiar les aficions amb un comportament més exemplar.

L'incident que ens ocupa també va fer que la seguretat del Camp Nou també es fes més estricta en els següents partits. Les mesures es basaven en la repressió policial (major dotació policial, registraments a l'entrada del camp...) També val a dir que, després de la mort d'un nen seguidor de l'Espanyol a causa de l'impacte d'una bengala, les infraccions en aquest sentit van descendir molt, cosa que vol dir que les aficions, en general, van entendre la perillositat d'aquests objectes.

El 1990 recollim la primera aplicació pràctica de la Llei de l'Esport, dictada pel Ministeri d'Interior. Segons aquesta llei es podia negar l'entrada a un estadi a un seguidor amb antecedents violents i també imposar multes econòmiques. Les aficions amb més antecedents eren les del Barça, els *Boixos Nois*, i el Reial Madrid, els *Ultra Sur*.

6. CONCLUSIONS

Al llarg del nostre estudi hem pogut comprovar com l'agressivitat és en part intrínseca a l'esport i que, per tant, la violència que de vegades desencadena és força inevitable.

Hem observat també que la violència és molt més propensa a donar-se en moviments massius que individualment. Amb això no volem dir que la violència es doni d'una forma organitzada i premeditada en les aficions. Més aviat creiem que es tracta de grups aïllats, formats per persones a partir d'unes certes afinitats, que s'uneixen per desfogar la tensió interna, en aquest cas a través d'un partit de futbol. Hem

trobat a la premsa analitzada informes policials que confirmen el què apuntàvem al principi: a aquests grups radicals sovint s'hi integren delinqüents (o potencials delinqüents), sense excessiva identificació amb els colors del club i que veuen la massa d'aficionats com l'oportunitat de cometre un tipus de vandalisme dins l'anonimat. Com en altres casos, el fet d'actuar dins una massa, fa que l'individu se senti encobert i per tant actuï d'una manera que, individualment no faria. No volem, però, treure importància a les agressions a nivell individual, com les que hem tractat, tot i que s'ha de dir que són realment poques. També és significatiu que no hem trobat un altre cas com el del conflicte entre els *boixos* i els *brigades* des del que hem exposat. D'alguna cosa deu haver servit el ressò que va tenir en la societat catalana i les mesures que es van prendre en conseqüència.

No creiem, doncs, que la violència en l'afició del futbol sigui fenomen preocupant en la nostra societat en concret. Val a dir que en els últims anys s'han millorat les mesures de seguretat dels estadis i ha augmentat la presència policial, a part de la conscienciació que comporten casos com el que comentàvem abans o el del nen mort per una bengala a Sarrià. Amb això tampoc volem dir que les aficions siguin modèliques, però sí que hi ha altres aspectes de la societat - i del mateix món que envolta al futbol - en què la violència pren molta més importància, transcendència i càrrega tràgica.

7. BIBLIOGRAFIA

GUTTMANN, Allen. *Sports spectators*. Nova York: Columbia University Press, 1986.

HACKER, Friederich. *Agresión*. Barcelona-Mèxic: Grijalbo, 1973.

PARENT, Juan. *Para una ética del deporte*. Mèxic: El Colegio de Michoacan, 1990.

RODRÍGUEZ, José Antonio i ZAMBRANA, José Manuel. *Deporte y sociedad en Europa*. Pamplona: Salvat Libros, 1987.

TAYLOR, Rogan. *Football and its fans. Supporters and their relations with the game, 1885-1985*. Londres: Leicester University Press, 1992.

THOMAS, Raymond. *Le sport et les medias*. París: Editions VIGOT, 1993.

WENNER, Lawrence A. *Media, Sports & Society*. Newbury Park (Califòrnia): SAGE Publications, 1989.

WILLIAMS, Raymond. *Cultura i societat*. Barcelona: [s.n.], 1974.

- Consultes a Internet

- Recerca hemerogràfica